

MAGASIN

DECEMBER

2016

Årgang 34

Levende Natur

Tæt på WWF:

Stærkere og mere slagkraftig

TEMA:
WWF'S
GLOBALE
MÅL

PANDA POWER

100 lande. Seks globale mål. En fælles mission

GLOBAL PANDAGENERAL

Marco Lambertini er optimist på klodens vegne

BÆREDYGTIG MODE

H&M vil gøre modebranchen mere grøn

TROFAST MEDLEM

Hans Harild har støttet pandaen i fire årtier

RESPEKT FOR NATUREN

U Pyinnyar Wuntha er buddhistisk munk i Dhamma Rakhita klosteret i det sydlige Myanmar. Han elsker naturen og føler et stort ansvar for at beskytte skovene og floderne rundt om klosteret.

Få kilometer fra klosteret ligger Dawei-vejen, der skærer igennem Dawna Tenasserim-landskabet. Landskabet er et af de sidste store intakte skovlandskaber i regionen og er hjemsted for et rigt dyreliv – herunder den truede indokinesiske tiger.

“Dawei-vejen giver flere adgang til skoven, og rige mennesker fra andre byer vil pludselig købe jord for at dyrke palmeolie- og gummipantager. De har ingen respekt for naturen og de lokale, der er afhængige af den,” forklarer U Pyinnyar Wuntha og fortsætter:

“Grøn økonomi er helt afgørende, særligt i en tid som denne, hvor naturen er under pres fra både klimaforandringer og menneskelig rovdrift.”

WWF arbejder i Dawna Tenasserim-landskabet for, at udbygningen af vejen går mindst muligt ud over de lokale og naturen. Der lever cirka 250 vilde tigre i dette skovområde, der ligger på grænsen mellem Myanmar og Thailand. Der er kun knap 3.900 vilde tigre tilbage i naturen. Læs mere om arbejdet for at bevare tigreren og verdens vilde natur i dette nummer af Levende Natur.

GÅR KLODEN UNDER, MOR?

"Vil alle tigre dø? Hvad sker, hvis vi fælder al regnskoven? Og mor, hvor skal vi tage hen, hvis Danmark bliver oversvømmet?"

Fra børn og fulde folk skal man høre sandheden. Som mor til en datter på halvandet år, gruer jeg for de mange spørgsmål, hun snart vil stille. For hvad skal jeg svare?

Vi – også børnene – bliver dagligt bombarderet med oplysninger om, hvor slemt det står til mange steder på kloden. Have, floder og skove kæmper mod vores rovdrift og overforbrug, der også har sendt den globale opvarmning på himmelflugt. Isen smelter ved polerne, der sættes nye varmerekorder år efter år, gorillaen er tæt på at uddø, og der flyder kæmpe plastikøer rundt i vores have.

I WWF er vi med til at formidle de triste historier. Vi fortæller om truslerne mod kloden, naturen og dyrene. Vi er med rette bange for konsekvenserne af vores egne handlinger. Frygten for at miste vores vidunderlige jordklode er en del af vores dna. Men samtidig også vores største drivkraft. Når vi fortæller de triste historier, håber vi ikke, at du føler en afmagt og resignation. Men at du får lyst til at handle.

WWF's internationale generalsekretær, Marco Lambertini, siger det klart i dette nummer af *Levende Natur*: "Vi har heldigvis stadig mulighed for at ændre udviklingen på den lange bane og skabe et mere bæredygtigt samfund. Det er muligt! Men vi har brug for støtte og handling – nu mere end nogensinde. Så jeg er bestemt optimistisk."

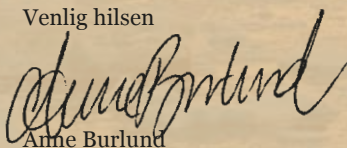
Der er heldigvis også mange succeshistorier, der viser, at det går den rigtige vej – og at vores arbejde nytter: Der produceres nu mere vedvarende energi i verden end nogensinde. Kæmpepandaen er ikke længere truet. Jordens største havreservat ud for den antarktiske kyst er netop blevet oprettet. Og i starten af november trådte den historiske Paris-aftale i kraft, der betyder, at alle lande nu skal sætte handling bag de flotte klima-skåltaler.

Men er de gode tendenser nok til at redde kloden fra kollaps? Ifølge Marco Lambertini kan vi kun lykkes med den grønne omstilling, hvis vi tror på det: "Jeg ville ikke kunne gå på arbejde hver dag, hvis jeg ikke troede på, at vi kunne gøre verden til et bedre sted." Jeg vil gætte på, at du støtter WWF, fordi du også tror, at det nytter.

For at din støtte skal få størst mulig effekt, og vi kan skabe flere konkrete resultater for naturen, har vi i WWF derfor fokuseret kræfterne og opsat seks globale mål, som vores arbejde samler sig om. Dette nummer af *Levende Natur* går i dybden med de seks mål, og jeg håber du vil læse med interesse.

Så når min datter om et par år bliver stor nok til at spørge, håber jeg at kunne berolige hende. For til den tid er vi forhåbentlig i fuld gang med at sikre den grønne omstilling, der er hele fundamentet for en klode i balance. Det er op til dig og mig.

Venlig hilsen

Anne Burlund

Redaktør

WWF

**WORLD WIDE
FUND FOR NATURE**

er en privat og uafhængig organisation, som arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer. WWF arbejder over hele kloden, og WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling. Formålet med WWF's arbejde er at sikre naturen som livsgrundlag for mennesker og dyr. Læs mere om WWF Verdensnaturfonden på wwf.dk

Udgivet af WWF Verdensnaturfonden,
Svanevej 12, 2400 København NV.
Tlf. 35 36 36 35
E-mail wwf@wwf.dk Giro 500-2001
Ansvarshavende redaktør Niels Ditlev
Redaktør Anne Burlund
Mail til redaktionen
levende.natur@wwf.dk
AD En:60, www.en60.dk
Forside © POLFOTO / Joshua Paul

Tryk KLS Grafisk Hus A/S Oplag 19.300
Du kan blive medlem ved at betale minimum
360 kr. om året. Levende Natur sendes
gratis til medlemmer.

6 Globale resultater

Pandaen er ikke længere
truet

**8 Hele verden hænger
sammen**

Seks globale mål skal skabe
fokus og flere resultater

**9 "Hvis vi ikke tror, vil vi
ikke lykkes"**

Mød WWF's internationale
generalsekretær Marco
Lambertini

INDHOLD
12 Havene hiver efter vejret

Jagt på kortsigtet profit
presser havets dyreliv og
ressourcer

**14 Skovens skatte i din
hverdag**

En tredjedel af klodens
landareal er dækket af skov

**16 Fra Argalifår til
Indokinesisk tiger**

Verdens arter forsvinder
hurtigere end nogensinde før

**18 7,5 mia. munde udfordrer
vores ressourcer**

Fødevarerindustrien skal
skubbes i en mere bæredygtig
retning

20 Menneskets bedste ven

Over hele kloden forurener
vi vores vigtigste naturres-
source

**22 Strøm på den bæredygtige
udvikling**

Samarbejde med private
skaber lys i Afrika

24 Dit tøj bliver grønnere

Tøjgiganten H&M vil
gøre modebranchen mere
klima- og miljøvenlig

25 Mød et medlem

Hans M. Harild har støttet
WWF i mere end 40 år

26 Dit WWF

Køb fine, bæredygtige jule-
gaver i WWF's webshop

GLOBALE SUCCESER

Af Camilla Vodstrup

Tusind tak for din støtte til WWF, der gør vores arbejde muligt! Med din støtte kan vi fortsat arbejde over hele kloden for at bevare verdens truede arter og udbrede bæredygtig energi, fiskeri og skovbrug, der sikrer, at der også i fremtiden er en mangfoldig natur og ressourcer nok til vores børn og børnebørn. Kun i fællesskab kan vi gøre en forskel og sikre en klode i balance.

© DAVID LAWSON / WWF-LJK

© NATUREPIL.COM / ANDY ROUSE / WWF

FIND FLERE GLOBALE RESULTATER
OG SUCCESHISTORIER FRA WWF'S
ARBEJDE RUNDT OM I VERDEN PÅ
WWF.DK/SUCCESER

© ERLING SØRENSEN / WWF

GLOBALT

Styrket kamp mod krybskytteri.

Kampen mod krybskytteri og illegal handel med dyr og planter er styrket efter CITES' COP17-møde i Sydafrika. Flere arter som skældyr og den afrikanske grå papegøje er nu langt bedre beskyttet end før. Topmødet resulterede også i opstramning af de omdiskuterede tigerfarme og reglerne for handel med elfenben og horn fra næsehorn. For første gang nogensinde vedtog CITES resolutioner om korruption og reduktion af efterspørgsel efter truede dyr og dyre-dele. Med et stigende krybskytteri og en voksende illegal handel med truede dyrearter var der behov for beslutninger på topmødet, og disse beslutninger er nu blevet en realitet.

KINA

Pandaen er ikke længere truet.

Kæmpepandaen er blevet nedklassificeret fra 'moderat truet' til 'sårbar' af den internationale naturbeskyttelsesorganisation IUCN. De glædelige nyheder kommer efter, at den kinesiske regering sidste år kunne oplyse, at bestanden af kæmpepandaer siden den seneste opgørelse, er steget med 17 %, så der nu lever 1.864 kæmpepandaer i Kinas vilde natur. Pandaen har i mange år været et elsket ikon for beskyttelse af natur og truede arter – ligesom den har været symbolet for WWF siden organisationen blev stiftet i 1961. At pandaen nu klassificeres som 'sårbar' i stedet for 'truet' er en god nyhed for alle, der er engagerede i beskyttelse af naturen og arterne.

DANMARK

Nu er Nordsø-torsken bæredygtig.

Torsk i Nordsøen og Skagerrak er nu MSC-certificerede. Bestanden af torsk har de seneste år været under pres, hvilket har vakt bekymring hos miljøorganisationer, fiskere, forskere og politikere. I 1993 var biomassen af gydetorsk reduceret med 99 % i den nordlige bestand, som indtil da havde været den største i hele verden. MSC-certificeringen viser, at fiskebestanden bevæger sig i den rigtige retning, og at MSC anerkender fiskeriets indsats for at få bestanden tilbage på et sundt og bæredygtigt niveau. WWF vil de kommende år følge resultaterne og fiskeriet i Nordsøen, så det sikres, at udviklingen fastholdes og styrkes.

80.000

underskrifter har WWF
Rusland samlet ind mod
olieboringer i Arktis

17%

er antallet af
kæmpepandaer
steget

TAK!
DIN STØTTE
GØR WWF'S
ARBEJDE
MULIGT

ARKTIS

Rusland bremser olieboringer.

Efter at have indsamlet mere end 80.000 underskrifter er det netop lykkedes WWF Rusland at presse regeringen til at indføre et foreløbigt 10-års forbud mod, at der bores efter olie og gas i havområderne i Arktis. De borer, der finder sted på åbent hav væk fra kysterne, er særligt farlige for det sårbare miljø i Arktis, fordi det foregår under ekstreme forhold, i stærkt vekslende kulde, skiftende mængder af havis og total mørke en del af året. Gennemførelsen af et 10-årigt moratorium er et vigtigt skridt tættere på at sikre de arktiske områder en miljømæssig bedre behandling.

VERDENSHAVENE

Øget beskyttelse af hajer og rokker.

Den sjældne silkehaj, tre arter af revhajer og ni arter af djævlørøkker bliver nu bedre beskyttet. Det blev besluttet på CITES' COP17-møde i Sydafrika. Cirka 100 millioner hajer dræbes hvert år, og hver fjerde haj-art er truet. Hajer er i toppen af fødekæden og bidrager til at opretholde den skrøbelige balance i de marine økosystemer. De fleste lande har i dag ingen forvaltning af hajer og ingen kontrol af fiskeriet. Hajer og rokker er arter, som WWF altid har kæmpet for at få beskyttet bedre. Derfor er det fantastisk, at et flertal af lande på CITES-mødet nu ønsker at få en bedre beskyttelse af disse fascinerende havdyr.

BELIZE

Slut med olieeventyr ved koralrev.

Regeringen i Belize har valgt at lytte til protester fra mere end 160.000 mennesker og indstillet den skadelige søgen efter olie i havbunden ved koralrevene ud for landets kyster. Koralrevene er UNESCO verdensnaturarv, og søgning efter olie er yderst skadelig for havnaturen og dyrene, der bliver udsat for en enorm lydforurening fra trykbølger, der trænger gennem havbunden for at finde olie. Takket været en massiv folkelig protest og kritik fra ngo'er som WWF, bliver delfiner, andre hvaler og havdyr omkring Belize nu mere skånet.

HELE VERDEN HÆNGER SAMMEN

WWF har sat nye, globale mål, der afspejler, at naturen på vores klode hænger sammen – og at vi er nødt til at samtænke vores indsats for bæredygtighed og grøn omstilling, hvis vi vil nå vores mål om en klode i balance.

Af Anne Burlund. Illustration Suzanne Ulrikka Pedersen

Rent vand. Bæredygtige fødevarer. Verdenshave i balance. Bedre beskyttelse af truede dyr. Kamp mod klimaforandringer. Mere skov.

WWF har opsat seks globale mål, som vi vil fokusere alle kræfterne på at opnå. Det betyder ikke, at den organisation, du kender og støtter i dag, forsvinder. Tværtimod faktisk. De nye mål og den nye struktur skal nemlig sikre, at din støtte – og vores arbejde – får størst mulig effekt, så vi kan skabe flere konkrete resultater for naturen.

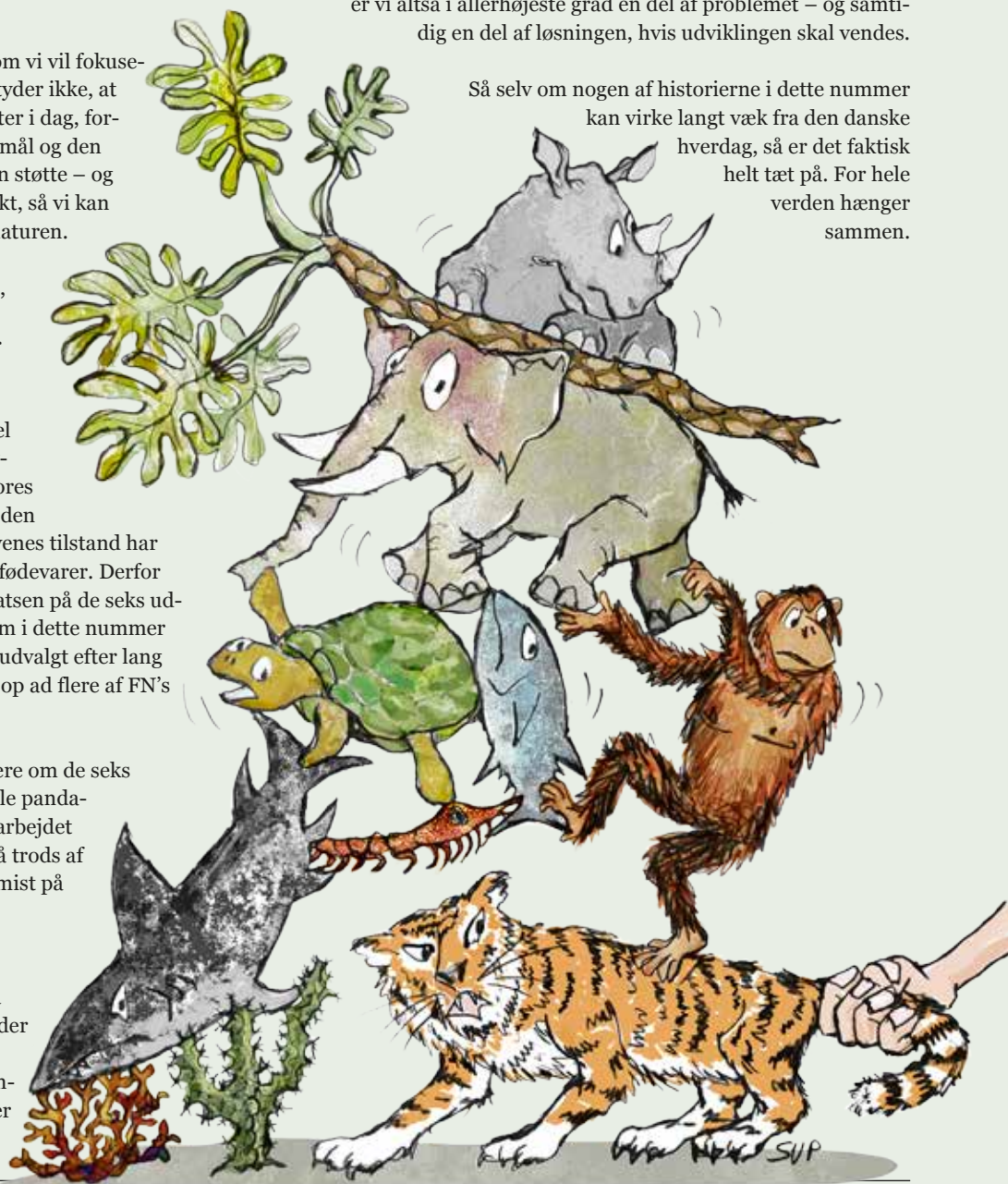
WWF blev grundlagt for 55 år siden, og verden er i dag en anden. Derfor er det også naturligt, at WWF følger med. Den nye struktur afspejler, at alt på jorden indgår i ét stort sammenhængende system. For eksempel har klimaforandringerne stor indflydelse på verdens vilde dyreliv. Og vores forbrug af fødevarer sætter skub på den globale opvarmning. Og verdenshavenes tilstand har stor betydning for adgang til sunde fødevarer. Derfor har vi i WWF valgt at fokusere indsatsen på de seks udvalgte mål, som du kan læse mere om i dette nummer af *Levende Natur*. Målene er blevet udvalgt efter lang tids forarbejde og ligger i øvrigt tæt op ad flere af FN's såkaldte verdensmål.

På de følgende sider kan du læse mere om de seks mål – og møde WWF's internationale panda-general Marco Lambertini, der har arbejdet med naturbevarelse i tre årtier og på trods af massive udfordringer stadig er optimist på naturens vegne.

Ingen tvivl om, at der er mere brug for WWF end nogensinde. Når vi på verdensplan forbruger i et omfang, der svarer til, at vi har 1,6 jordkloder til rådighed, er det indlysende, at balancen i verdens korthus er truet. Der er brug for, at vi sætter ambitiøse mål,

der kan sikre balancen, sikre en levende planet. I Danmark forbruger vi ressourcer, der svarer til 3,2 kloder, og dermed er vi altså i allerhøjeste grad en del af problemet – og samtidig en del af løsningen, hvis udviklingen skal vendes.

Så selv om nogen af historierne i dette nummer kan virke langt væk fra den danske hverdag, så er det faktisk helt tæt på. For hele verden hænger sammen.

“HVIS VI IKKE TROR, VIL VI IKKE LYKKE”

En planet, hvor mennesker lever i harmoni med naturen. Sådan lyder den ambitiøse mission, som italienske Marco Lambertini som international generaldirektør i WWF har sat sig i spidsen for at fuldføre. Levende Natur har talt med vores globale pandageneral om hans passion for naturen, og hvilke udfordringer vores klode står overfor i de kommende år.

Af Anne Burlund

Du har nu været generaldirektør for WWF i 2,5 år. Hvorfor brænder du selv for netop natursagen?

Jeg har været fascineret af natur og wildlife, siden jeg var dreng. Da jeg var ganske lille, samlede jeg biller og små dyr op og tog dem med hjem på mit værelse for at undersøge dem. Jo ældre jeg blev, jo mere indså jeg, at naturbevarelse ikke kun handler om de dyr, vi elsker og ønsker at beskytte, men at det handler om miljøet omkring dem – nemlig menneskene, samfundene og økosystemerne. Det er lidt den samme rejse, WWF også har taget over de seneste årtier. Det handler om at se naturen som en helhed, hvor tingene spiller sammen. Den vilde

natur er fundamentet for hele planeten – inklusiv vi menneskers eksistens – så hvis du tager ét element i økosystemet ud, vil det kollapse.

Hvad er din egen største naturoplevelse?

Den mest skelsættende oplevelse, der ændrede måden, jeg opfattede naturen på, var da jeg var i 20'erne og brugte en måned i et meget afsidesliggende område i Congo. Her boede jeg med den lokale pygmæstamme. De var fuldstændig integrerede i og helt afhængige af naturen, og skoven var deres hjem og supermarked. De levede i harmoni med naturen, men på samme tid også under barske forhold.

Hvordan ændrede det din opfattelse af naturen?

Jeg var meget ung og mit syn på naturen var måske en anelse romantiseret. På min rejse opdagede jeg, hvor kompleks forholdet mellem naturen og mennesker i virkeligheden er. Det var en øjenåbner, som gav mig et større indblik i naturens mange facetter: Økosystemer, wildlife og mennesker er indbyrdes afhængige og skal eksistere side om side. Og jeg lærte, at hvis man skal beskytte truede arter, skal man forstå, hvordan økosystemerne og lokalbefolkningen spiller sammen.

Hvad er WWF's største udfordringer og muligheder?

»

” EN AF DE STØRSTE
UDFORDRINGER FOR
WWF ER, HVORDAN
VI HURTIGERE KAN
FÅ ANDRE UDEN FOR
ORGANISATIONEN TIL
AT GENERERE POSITIVE
RESULTATER. ”

© WWF EARTH HOUR

BLÅ BOG

MARCO LAMBERTINI

- Født i Italien.
- Uddannet i farmaceutisk kemi fra universitetet i Pisa.
- Blev generaldirektør for WWF International i april 2014.
- Arbejdet med naturbevarelse i 35 år både som frivillig i forskellige miljø- og naturorganisationer, herunder som generalsekretær i BirdLife International.

» Den største udfordring er, at vi alle skal stå sammen, hvis vi skal løse de globale problemer, vi står over for som klimaforandringer, forurening og tab af vild natur og dyrearter. Vi har brug for, at politikere, virksomheder og civilsamfund, der normalt primært tænker på, hvilke fordele de selv og deres eget land kan opnå, ser udover deres egne grænser og tænker på verden som en helhed.

bedste måde at opnå resultater på. Og vi står stærkt på vores principper, hvilket er utrolig vigtigt.

I WWF skal vi konstant forholde os til virkeligheden og den globale, økologiske krise, men samtidig bevare vores optimisme og passion for naturen, og det som vi kæmper for at opnå – det er nemlig vores motivation. Hvis vi ikke tror, vil vi ikke lykkes. Jeg ville ikke kunne gå på arbejde hver dag, hvis jeg ikke troede på, at vi kunne gøre verden til et bedre sted.

Er du pessimist eller optimist på naturen og planetens vegne?

Der er dage, hvor jeg lytter til nyhederne og får det rigtig skidt. Af og til kan det hele virke håbløst, da vi er oppe imod store kræfter som grådighed. Der er brug for, at folk ændrer adfærd, der vil påvirke deres hverdag og liv. Så spørger jeg mig selv: Kan vi virkelig ændre på tingene, som de er i dag?

Da jeg sidst besøgte Selous-reservatet i Tanzania, så jeg ikke en eneste elefant, og da jeg var i Indonesien, snorklede jeg over

**TIL TRODS FOR NEDTURE
ER DER DOG OVERTAL AF
DAGE, HVOR MIN DRØM
FØLES MULIG – OG I DAG
BLOMSTRER DEN DRØM
MERE END NOGENSINDE.**

MARCO LAMBERTINI

En af de største udfordringer for WWF er, hvordan vi kan få andre uden for organisationen til at skabe flere konkrete resultater – hurtigere. Det gælder både virksomheder, humanitære organisationer, regeringer og borgere, som skal arbejde sammen for at opnå et fælles mål. WWF's styrke er, at vi nyder stor tillid fra almindelige mennesker såvel som politikere og virksomheder. Vi har over 25 millioner følgere på de sociale medier, og politikere og virksomheder efterspørger ofte vores faglighed. En anden styrke er vores tilgang. Vi arbejder på både lokalt, nationalt og globalt plan med regeringer og virksomheder. Vi engagerer os, fordi vi mener, at et stærkt engagement er den

koraller, som var døde på grund af høje havtemperaturer og klimaforandringer.

Men selvom der er pessimistiske dage, er der heldigvis flest dage, hvor jeg tror på, at det kan lykkes. Og i dag faktisk mere end nogensinde. Jeg har arbejdet inden for dette område i 40 år, og jeg har aldrig været så begejstret eller optimistisk som i dag. Selvom kloden fortsat befinder sig i en kritisk tilstand, begynder mange mennesker at indse, at vi er nødt til at ændre adfærd, hvis vi skal overleve. For første gang oplever jeg en generel forståelse og indsigt – og det gør mig optimistisk.

I stedet for at kæmpe imod strømmen, føler jeg nu, at de adfærdsændringer, som er nødvendige for at redde naturen, i stedet bliver mødt med et smil af millioner af mennesker, som er bevidste om naturens kritiske tilstand. Vores udfordring er nu at få det lange ben foran og omdanne viden til handling. Vi har begrænset tid, så vi skal handle nu!

Det er dog stadig en udfordring at få politikerne til at tænke ud over deres egne kortsigtede interesser – såsom genvalg. Derfor er borgernes og virksomhedernes opbakning helt afgørende. Hvis vi står sammen om at kræve forandringer, vil politikerne lytte og vedtage rammevilkår og lovgivning, som kan sikre en grøn og bæredygtig fremtid.

Hvis du skulle give politikerne ét godt råd – hvad skulle det så være?

Tænk globalt! Jordens tilstand påvirker hele klodens befolkning, og vi må derfor arbejde sammen om de globale udfordringer, vi står overfor. Det handler om vores egen overlevelse.

Selvom mange ting går i den rigtige retning, er der stadig mange uløste, globale udfordringer. Hvad er det største natur- og miljøproblem i dag? Og hvordan løser vi det?

Klimaforandringerne er et kæmpe problem, som vil have konsekvenser for alt liv på jorden, hvis vi ikke ændrer adfærd nu. Men et af de største natur- og miljøproblemer i dag, som slet ikke får nok opmærksomhed, er vores destruktive

måde at udnytte naturens ressourcer på. Fødevarereproduktion og udbygning af infrastruktur er to af de største årsager til ødelæggelse af naturen. Over de næste årtier får vi brug for mere mad til den stigende globale befolkning. Vi bliver derfor nødt til at gentænke den måde, vi producerer vores fødevarer på – fra jord til bord – hvis vi ikke ønsker at nedbryde naturen yderligere og påvirke hele det globale økosystem.

De seneste år er WWF gået mere ind i strategisk samarbejde med private virksomheder og industrien. Er det virksomhederne og markedet, der skal redde planeten?

Mange virksomheder er begyndt at have fokus på grønne løsninger og bæredygtighed. Ikke kun fordi det ser godt ud på papiret, men fordi det også er nødvendigt, hvis de vil overleve som virksomhed. Klimaforandringerne har allerede påvirket mange virksomheder og brancher, blandt andet de, der er afhængige af naturressourcer som rent vand. WWF's mission stikker dog dybere end blot at gøre virksomhederne opmærksomme på naturens tilstand. Vi ønsker at åbne deres øjne for, hvordan vores klode hænger sammen – den levende helhed – for økosystemer, biodiversitet og naturens ressourcer – og hvordan det hele er gensidigt afhængigt.

Jeg mener ikke, at vi har et valg om, hvorvidt vi skal samarbejde med virksomheder. Jeg ser det som en absolut nødven-

dighed, hvis vi vil ændre verden til det bedre. WWF skal være den kritiske ven, vagthunden, der observerer og støtter – og skubber virksomhederne i den rigtige retning. Hvis noget kører af sporet, skal vi stå på første række og være de første til at råbe højt og handle. WWF er ikke sat i verden for at være i centrum og være virksomhedernes bedste ven, men for at opnå konkrete resultater for naturen.

Hvor ser du WWF om 10 år?

Jeg håber og tror på, at vi stadig vil være en troværdig organisation, som er førende inden for naturbevarelse og miljø. Vi vil fortsat beskytte naturen og dyrelivet ved at skubbe økonomien, produktionen og forbruget i en grønnere retning. WWF's nye strategi med seks globale mål og tværgående praksisser er skræddersyet til at opnå de strukturelle forandringer, vi stræber efter, hvis vi både vil udvikle vores samfund i en mere retfærdig og bæredygtig retning med respekt for naturen.

I løbet af de næste årtier vil der fortsat være udfordringer og dårligt nyt for naturen, for vi kan ikke standse den nedbrydning og dominoeffekt, vi allerede har sat i gang med vores ubæredygtige forbrug og adfærd. Men vi har heldigvis stadig mulighed for at ændre udviklingen på den lange bane og skabe et mere bæredygtigt samfund. Det er muligt! Men vi har brug for støtte og handling – nu mere end nogensinde. Så jeg er bestemt optimistisk – vi må bare aldrig opgive vores drømme.

© LEANNE ELLIOTT / WWF-AUSTRALIA

HAVENE HIVER EFTER VEJRET

**WWF'S
GLOBALE MÅL FOR HAV**

*Verdens vigtigste fiskerier
og marine økosystemer er
bæredygtige og bidrager
til bedre levevilkår og
biodiversitet.*

3 MIA.

MENNESKER ER AFHÆNGIGE AF
FISK SOM DERES PRIMÆRE KILDE
TIL PROTEIN.

350 MIO.

JOB AFHÆNGER AF HAVENE. 90 %
AF DE JOB LIGGER I UDVIKLINGS-
LANDENE.

50 %

AF DEN ILT, VI INDÅNDER, BLIVER
FRIGIVET FRA VERDENSHAVENE,
DER OGSÅ OPTAGER CA. 25 % AF
VORES CO₂-UDLEDNING.

Kortsigtet profit truer havets ressourcer, dyrenes overlevelse og de marine økosystemer. Selvom vi alle er dybt afhængige af livet i havene, har vi ikke formået at passe ordentligt på dem. WWF arbejder derfor både i Danmark og udlandet på at gøre fiskeriet mere bæredygtigt, så havene igen kan blomstre.

Af Cecilie Weinholdt-Ludvigsen

Da jeg var yngre, var der mange flere fisk. Jeg ved ikke, hvorfor der er færre fisk nu. Tidligere kunne fiskerne fange hundredvis af forskellige arter, selvom de fiskede med net helt inde ved strandkanten, men sådan er det ikke længere,” fortæller Dino Francisco, en ung kystfisker fra Mozambique til WWF’s udsendte.

En del af forklaringen ligger i det overfiskeri, der foregår ude på det dybe hav. Det betyder, at der er færre fisk inde ved kysten, som de fattige kystfiskere ellers skal leve af.

Men det er ikke kun fiskerne i Mozambique, der bekymrer sig om havet og den mildest talt bekymrende udvikling. FN har, som en del af de 17 nye mål for en mere bæredygtig verden, også fokus på verdenshavene og livet under vand. Det er der særlig god grund til, mener Anders Kofoed, der er biolog fra Københavns Universitet og kendt som naturekspert på GO’ Morgen på TV2.

”Det ser dystert ud. Verdenshavene er truet fra alt for mange sider. Der er overfiskeri i et sådant omfang, at størstedelen af fiskebestandene bliver fisket hårdere end bestanden kan klare. Plastforureningen har skabt en suppe i oceanerne, der samlet er på størrelse med Afrika. Derudover lider havene af forurening, mange havdyr forstyrres af støj fra for eksempel skibe og sidst, men bestemt ikke mindst den globale opvarmning,” konstaterer Anders Kofoed.

At det står så slemt til i verdens have er ikke bare et problem for livet i dem. Vi bliver også selv ramt, forklarer Anders Kofoed:

”Halvdelen af den ilt, vi indånder, produceres af oceanerne – hvis vi ødelægger det sårbare økosystem, ser det virkelig grimt ud. Det er også oceanerne, der styrer jordens vejr og klima. Og vi mennesker får meget af vores protein fra mad fra havet.”

ALLE FANGER TUN

Overfiskeri er en stor synder. Store industri-fiskeflåder fisker brutalt i alle verdenshavene med kæmpe net og lange liner. Mange går efter tun, fordi den er mange penge værd. Det er selvfølgelig et kæmpe problem for de truede tunarters overlevelse, at mange fiskere går efter det smagfulde fiskekød, der fungerer så fint på dåse og i sushi. Men tunen ligger også øverst i fødekæden i havet, og når antallet af tun bliver markant mindre på forholdsvis kort tid, så har det konsekvenser for resten af fødekæden. Det skaber ubalance i havets økosystem.

WWF har i mere end 30 år arbejdet i blandt andet Østafrika med at forvalte tun og andre fiskebestande mere bæredygtigt. Både for fiskene, lokalbefolkningen og marine økosystemers skyld. Inden for de seneste fem-seks år er der begyndt at komme synlige resultater af arbejdet. Mange tunbestande i den vestlige del af det Indiske Ocean er nu i bedring, og de omkringliggende lande samarbejder nu på tværs af grænser for at passe bedre på havets ressourcer. WWF har bidraget aktivt til det samarbejde, der blandt andet foregår i Indian Ocean Tuna Commission (IOTC).

”Det har i mange år været sådan, at store industriskibe fra lande som Frankrig, Spanien, Sydkorea og Japan har fisket som det passede dem i østafrikanske farvande. Det får fattige lande i regionen og de fattige kystfiskere ikke noget ud af – tværtimod. Derfor er det et stort skridt fremad, at de berørte lande nu arbejder tæt sammen om at forvalte deres hav-ressourcer mere bæredygtigt og til større nytte for dem selv og deres fattige befolkningsgrupper,” siger Elisabeth Kiørboe, der er seniorrådgiver i WWF og i mange år har arbejdet med bæredygtig udvikling i Østafrika.

AF VERDENS
FISKEBESTAND ER:

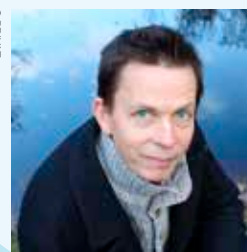
61%

FISKET
LIGE TIL
GRÆNSEN

29%

OVERFISKET

© PRIVAT

Anders Kofoed,
biolog fra Københavns
Universitet,
naturekspert på
GO’ Morgen på TV2

DET KAN DU SELV GØRE FOR HAVET

- Gå efter økologisk eller MSC-mærket fisk og skaldyr – og efterspørg det i supermarkedet, hos fiskehandleren og på restauranten.
- Sorter dit affald og minimer dit forbrug af plastik, der ofte ender i havet – også som mikroskopisk mikroplast.
- Brug app'en Beat the Microbead, der kan scanne produkter for, om de indeholder mikroplastik.
- Ryd op på stranden – saml affald og plastik op, der ofte ender i havet.

WWF'S HAVARBEJDE I DANMARK

WWF arbejder også herhjemme for at passe på naturen og fiskebestandene. Det gør vi eksempelvis ved at opfordre danske forbrugere til at købe flere bæredygtigt producerede fisk og skaldyr. Vi samarbejder også med detailhandelen og industrien om at udbrede kendskabet til MSC- og ASC-certificerede fisk og skaldyr, ligesom vi sørger for, at forbrugere nemmere kan købe de mærkede varer – f.eks. i det lokale supermarked. Certificeringen er en af de garantier, som forbrugere kan vælge for at støtte ansvarligt fiskeri og fiskeopdræt. WWF har også startet et samarbejde med Foreningen for Skånsomt Kystfiskeri i Danmark for at beskytte den danske havnatur og det danske bæredygtige kystfiskermiljø.

SKOVENS SKATTE I DIN HVERDAG

Har du drukket kaffe med sødemidlet Stevia i dag? Læst avisen ved dit træbord? Været på toilettet? Ja, så har du været i kontakt med skoven, der indgår overalt i vores hverdag i papir, pap, emballage og møbler. Desværre er skovene under pres fra vores ubæredygtige adfærd og forbrug.

Af Anne Burlund

Araen slår med sine vinger i rød, gul og blå, da den letter fra mahogni-træets top, men et dovendyr hænger fornøjet i Cecropia-træets grene og fordøjer de blade, den netop har spist til frokost. En azurblå giftfrø kvækker fra skovbunden, og en orange brøleabe løfter hovedet og spejder rundt – er det mon dagens aftensmad, der kan lugtes to kilometer væk?

Intet andet sted på jorden bugner mangfoldigheden af liv som i Amazonas regnskov i Sydamerika. Skovområdet er verdens største tilbageværende tropiske skov og går på tværs af hele otte lande. Forskerne vurderer, at regionen er hjemsted for omkring 2,5 millioner forskellige arter af insekter, titusinder af forskellige plantearter og over to tusind arter af fugle og pattedyr.

14 BOLDBANER I MINUTTET

WWF har derfor i mere end 40 år arbejdet for at bevare Amazonas og andre unikke skovområder og reducere menneskers påvirkning.

For klodens værdifulde

skove er under pres.

Hvert eneste år bliver der ryddet fem millioner hektar skov.

Det er 14 fodboldbaner – i minuttet.

Særligt de tropiske regnskove

har været offer for motorsaves og bulldozers hærgen. Selvom klodens regnskove i dag kun udgør seks procent af jordens landoverflade, skønner forskerne, at de er hjem for 80 procent af alle de arter, vi kender i dag.

Klodens skove fældes for at gøre plads til kvæglendbrug, sojaproduktion, palmeplantager og infrastruktur og for at skaffe brændsel og tømmer. Når træerne fældes mister de oprindelige folk, der lever af skoven, deres levebrød og dyrene deres hjem, hvilket gør dem mere udsatte over for jagt og krybskytteri. Men den massive skovrydning bidrager også i høj grad til global opvarmning. Regnskovsrydning alene er skyld i 20 procent af verdens samlede menneskeskabte CO₂-udslip.

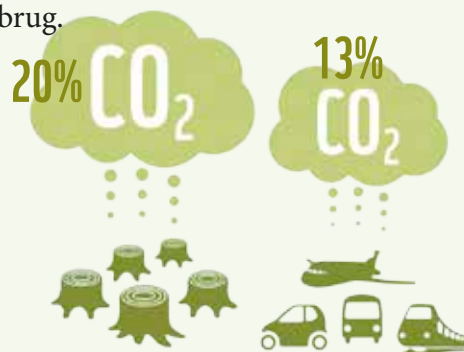
Det er derfor en kerneopgave for WWF at standse skovrydning globalt. Et ambitiøst mål – ja. Umuligt – nej. Men ikke en opgave, nogen ngo kan klare alene, understreger Jacob Fjalland, international programchef i WWF Verdensnaturfonden:

”En vigtig del af vores arbejde er derfor at samarbejde med lokalsamfund, der lever i og af skoven og med regeringer, virksomheder og andre civilsamfundsorganisationer for at skabe varige og bæredygtige løsninger, der tilgodeser både mennesker og natur.”

SKOVEN ER VORES KAPITAL

Ifølge Jacob Fjalland skal vi ændre hele vores måde at se skovene – og naturen – på.

”Skoven er ikke kun et dejligt sted til rekreation, som vi skal indhegne og be-

SKOVRYDNING OG SKOVØDELÆGGELSE UDGØR OP TIL 20% AF DE GLOBALE MENNESKESKABTE CO₂-UDLEDNINGER, MERE END HELE DEN GLOBALE TRANSPORTSEKTOR (13%).

skytte som en anden skrøbelig antikvitet. Skoven er jo en levende organisme og et skatkammer af ressourcer, varer og ydelser, vi bruger i vores hverdag – en form for naturkapital, som vi – hvis vi udnytter den bæredygtigt – kan indtænke i hele vores økonomiske system på lige fod med finansiell og menneskelig kapital,” forklarer Jacob Fjalland.

Skovens skatte indgår nemlig overalt i vores hverdag. Skovene leverer rent drikkevand, brændsel, tømmer, mad og medicin. De er med til at skabe mikroklima, som danner nedbør, og de fungerer som buffer i naturkatastrofer som oversvømmelser og tsunamier. Og mere end to milliarder mennesker er i dag afhængige af skoven som hjem og levebrød.

MILJØMÆRKEDE HAVEMØBLER

Et af midlerne mod afskovning er certificeringsordninger. WWF har fx. været med til at stifte FSC (Forest Stewardship Council), der er en global mærkningsordning, der sikrer, at det træ, vi køber, er produceret bæredygtigt og fældet lovligt. Du kan i dag få alt fra havemøbler og gulve til papir og emballage, der er stemplet med FSC-mærket.

VIDSTE DU, AT...

... 25 % AF DE LÆGEMIDLER, DER ANVENDES I VESTLIG MEDICIN I DAG, OPRINDELIGT STAMMER FRA REGNSKOVEN? FX ER VILD YAMS EN AKTIV INGREDIENS I P-PILLER.

... STEVIA-PLANTEN, DER STAMMER FRA REGNSKOVEN I SYDAMERIKA, SØDER 300 GANGE SÅ MEGET SOM SUKKER OG DERFOR BRUGES BÅDE SOM SØDEMIDDELTABLETTER OG SOM LÆGEMIDDEL TIL BEHANDLING AF TYPE 2 DIABETES?

(KILDE: FSC DANMARK)

”Sammen med WWF har FSC siden 1990’erne kæmpet for at sætte bæredygtigt træ på dagsordenen. Vi skal have stoppet den ubæredygtige udnyttelse af verdens skove, og samtidig skal vi motivere verdens skovejere til at bevare deres skove og ikke omlægge dem til marker eller kvægdrift. Det er dét arbejde, du som forbruger kan være med til at støtte, når du går efter FSC-mærket,” siger Ida Rehnström, kommunikationschef i FSC Danmark.

FSC-mærket garanterer, at der ikke bliver fældet mere træ, end skoven kan nå at reproducere. Lokalbefolkningen får glæde af indtægterne fra skoven, og der bruges lokal arbejdskraft. Lokale arbejdere bliver uddannet, får sikkerhedsudstyr og en ordentlig løn, de kan leve af. Alt træet kan spores tilbage til skoven, og alle led mellem skoven og forbrugeren certificeres. Når du som forbruger eller virksomhed vælger FSC-træ, er du derfor med til at sikre naturen og de sociale forhold i skovene, træet kommer fra.

“Ansvarlig skovdrift og bæredygtig brug af skovens ressourcer er derfor med til både at bevare unikke skovområder og økosystemer og sikre lokale samfunds levevilkår, langsigtet økonomisk udbytte og millioner af jobs i skovsektoren,” understreger Jacob Fjalland.

30 %

AF KLODENS LANDAREAL ER DÆKKET AF SKOV.

3 MIA.

TRÆER FINDES DER PÅ KLODEN.

9 UD AF 10

AF ALLE LANDLEVENDE ARTER LEVER I SKOVEN.

2 MIA.

MENNESKER ER AFHÆNGIGE AF SKOVEN SOM BL.A. HJEM OG LEVEBRØD.

140.000 KM²

REGNSKOV BLIVER FÆLDET HVERT ÅR. DET SVARER TIL TRE GANGE DANMARKS AREAL.

DET KAN
DU SELV
GØRE:

KØB ALTID
FSC-MÆRKET
PAPIR OG TRÆ-
PRODUKTER.

FSC
www.fsc.org

FRA ARGALIFÅR TIL INDOKINESISK TIGER

WWF'S
GLOBALE MÅL
FOR WILDLIFE

*Sikre verdens mest
ikoniske og truede
arter i den
vilde natur*

DET KAN DU SELV GØRE

- Køb ikke genstande lavet af truede dyr.
- Stil krav til dine varer og sikr dig, at de ikke stammer fra en truet dyre- eller planteart eller har bidraget til ødelæggelse af naturen.
- Tænk over dit forbrug – genbrug og køb kun det, du har brug for.

Denne tiger er fanget i en kamerafælde dybt inde i regnskoven.

Verdens arter forsvinder hurtigere end nogensinde før. WWF's kerne-dna er arbejdet for at bevare truede og sårbare arter – lige fra elskede, pelsede "hit-dyr" som panda og tiger til knap så nuttede "shit-dyr" som tun og argalifår. Et arbejde, der starter og slutter med os selv, da det primært er os mennesker, der presser klodens økosystemer.

Af Jan Kjærgaard

Dybt inde i regnskoven i Dawna Tenasserim landskabet i Myanmar har en WWF-medarbejder sat en kamerafælde op. Og nu snupper kameraet for første gang enestående billeder af en enlig tiger, der lister rundt på jagt efter byttedyr.

Kamerafælder er et vigtigt redskab, når man skal bevare truede arter som tigreren. Hvis man ved, hvor og hvordan de færdes, kan man nemlig bedre fokusere arbejdet. Men arbejdet for at bevare det stribede rovdyr er kompliceret, forklarer Anton Thorsen, der arbejder for WWF i Myanmar.

”Vi er nødt til at arbejde på flere fronter, hvis vi skal sikre, at den indokinesiske tiger, der i dag færdes i grænselandet mellem Thailand og Myanmar får bedre fodfæste. Vores vurdering er, at der kun er 5-15 indokinesiske tigre i Myanmar, så vi arbejder blandt andet på at få overblik og sikre, at bestanden kan brede sig. Derfor samarbejder vi med lokalbefolkningen, lokalregeringerne og regeringen.”

WWF's mål er at fordoble verdens samlede bestand af vilde tigre til 6.400 i år 2022, der er tigrernes år i Kina. Og vi er allerede nået langt. Der er nu anslået 3.900 vilde tigre i verden, hvilket er 700 flere end i 2010.

”HIT-DYR” OG ”SHIT-DYR”

Det komplicerede arbejde for at bevare verdens største kattedyr er et eksempel på, hvordan WWF globalt arbejder med ’wildlife’ – som kan oversættes til verdens vilde natur og dyreliv. Mens de fleste ved, at WWF arbejder for at bevare truede ikoniske arter som panda, elefant, næsehorn og tigre, ved de færreste måske, at mindre kendte arter som argalifår, tun og stør også er sårbare.

”Mange ved godt, at man ikke skal købe tigerskind og elfenbenssmykker. Men de færreste tænker nok over, at fisken på deres tallerken, stueplanten eller skindtasken også kan stamme fra en truet art eller en presset bestand,” forklarer Bo Normander, programleder for biodiversitet i WWF Verdensnaturfonden.

PANDAEN I FREMGANG

Vi oplever i disse år et stigende pres på biodiversiteten både i Danmark og globalt. Der er for eksempel forsvundet ufattelige 111.000 afrikanske elefanter på bare ti år, så den samlede bestand nu er nede på 415.000 elefanter. Tabet skyldes en dramatisk stigning i krybskytteri og massivt tab af levesteder. Også næsehornet er hårdt ramt af krybskytteri.

Men der er heldigvis også lyspunkter. WWF har i årevis – i samarbejde med Kinas regering – arbejdet hårdt for bevarelse af pandaen. Og det arbejde har båret frugt. Sidste år viste en optælling, at der nu er 1.864 pandaer i Kina. Det er en fremgang på 268 i forhold til 2003, hvor pandaerne sidst blev talt op. Det betyder, at den internationale naturbeskyttelsesunion IUCN i september i år kunne nedjustere pandaen fra ’moderat truet’ til ’sårbar’.

”Fremgangen skyldes blandt andet, at nogle af de sidste bambusskove, som pandaerne lever i, er blevet beskyttede mod fældning, at der er sat hårdt ind mod krybskytteri, og at samarbejdet med lokalsamfundene er blevet styrket,” forklarer Bo Normander.

VIGTIGT AT INDDRAGE LOKALE

Og lige præcis samarbejdet med lokalsamfundene er helt afgørende. Hvis vi skal bevare pandaen og tigreren såvel som torsken og kaktussen, er det nemlig ikke nok kun at oprette beskyttede reservater og havområder. Hvis vi skal skabe varig bæredygtig udvikling, er det helt nødvendigt at samarbejde med de mennesker, der i dag udnytter naturen ubæredygtigt.

”Fattige familier i udviklingslandene fælder ikke skovene, hvor pandaen og tigreren lever, og fanger ikke de truede fisk for sjov, eller fordi de er onde mennesker. De gør det som regel, fordi de selv kæmper en daglig kamp for at skaffe mad på bordet og forsørge deres familier,” forklarer Bo Normander.

WWF arbejder derfor for at forbedre levevilkårene for de fattige i landdistrikterne i de lande, hvor vi arbejder. Og oplyse

20-30.000

AFRIKANSKE ELEFANTER DRÆBES
HVERT ÅR AF KRYBSKYTTER.

6.000

NÆSEHORN ER BLEVET DRÆBT AF
KRYBSKYTTER I SYDAFRIKA SIDEN
2007.

58%

ER UDVALGTE DYREBESTANDE
FALDET SIDEN 1970 IFØLGE WWF'S
LIVING PLANET REPORT 2016.

om, at de lokale kan få større nytte af resourcerne, hvis de passer på dem og ikke driver rovdrift.

”At fælde skoven for at skabe levebrød er kortsigtet, men at skabe sig et levebrød ved at bevare skoven er langsigtet. Det er den tankegang, vi forsøger at udbrede,” forklarer Bo Normander.

WILDLIFE-PATROLJER OG STRAM LOVGIVNING

WWF samarbejder også med lokalregeringer om at oprette og træne wildlife-patroljer, der kan tage kampen op mod krybskytter. Og lige så vigtigt – at der bliver vedtaget lovgivning, der straffer krybskytteri og handel med truede dyr hårdt.

”I aftagerlande som Vietnam og Kina presser vi på for, at landene sætter alt ind på effektivt at stoppe de internationale kriminelle netværk, der står bag indsmuglingen af for eksempel elfenben og horn fra næsehorn. Og oplyse befolkningerne om, at hverken næsehornspulver eller knogler fra tigre helbreder noget som helst, som mange i Asien desværre stadig tror,” forklarer Bo Normander.

7,5 MIA. MUNDE UDFORDRER VORES RESSOURCER

Med en himmelstormende befolkningstilvækst er det globale behov for fødevarer større end nogensinde. Det sætter naturen under voldsomt pres. WWF arbejder derfor på at skubbe fødevareindustrien i en mere bæredygtig retning og minimere vores bød og bønners globale fodaftryk.

Af Jan Kjærgaard

Du står i supermarkedet og skal købe kage til søndagskaffen. Du har hørt, at kage indeholder palmeolie, og at palmeolieplantager rydder kæmpemæssige regnskovsområder i Indonesien og Malaysia. Det går ud over nogle af verdens mest truede arter som tiger og orangutang. Så hvad gør du, når du både har lyst til kage, men gerne vil undgå, at regnskoven ryddes?

WWF vil gerne gøre dit dilemma nemmere. Vi arbejder derfor målrettet på at skubbe supermarkedskæder og fødevareindustrien i en mere bæredygtig retning, så du som forbruger får bedre mulighed for at træffe et oplyst og bæredygtigt valg, når du står i supermarkedet eller er på restaurant.

FØDEVAREOMRÅDET SKAL GENTÆNKES

Rundt om i verden truer produktion, distribution og håndtering af fødevarer dyrelivet og naturen. Når store naturområder ryddes til fordel for landbrug, mister utroligt mange dyr deres leveområder og biodiversiteten trues. Massiv overgødskning og omfattende brug af pesticider presser økosystemerne yderligere. Landbruget står samlet set for cirka en fjerdedel af verdens udslip af drivhusgasser.

Verdens befolkning på godt 7,5 milliarder forbruger i dag 1,6 gange mere, end hvad jordens naturlige ressourcer rent faktisk kan levere. Det er særligt os i den rige del af verden, der forbruger over evne. I

2050 når verdens befolkning sandsynligvis ni milliarder, og efterspørgslen efter fødevarer vil være fordoblet. Derfor er det tid til at gentænke hele fødevareområdet og ikke mindst den måde, vi producerer vores fødevarer på.

”Problemet er ikke, at vi ikke har nok mad. Problemet er den ulige fordeling, og at det ikke produceres effektivt og miljøvenligt nok. Vi kan ikke fordoble landbrugsarealet, men vi kan blive bedre til at udnytte det, vi allerede producerer. Globalt smider vi hvert år 1,3 milliarder tons fødevarer ud – det er mere end fire gange så meget, som der er behov for til at mætte de cirka 800 millioner mennesker, der er underernærede. Det er et vanvittigt spild af vores knappe naturressourcer og helt unødvendigt,” forklarer Christoph Mathiesen, WWF Verdensnaturfondens ansvarlige på fødevareområdet.

Ved at forbedre effektiviteten og produktiviteten og reducere spild og fokusere på forbrugsmønstre, kan vi skaffe mad nok til alle i 2050 på nogenlunde samme areal, vi bruger i dag.

SOJA RYDDER REGNSKOV

WWF arbejder globalt med alle udfordringer i fødevaresektoren, herunder at forbrugerne i vores del af verden spiser mindre kød, da produktionen af kød kræver enorme arealer til at dyrke foderafgrøder som soja og majs. Store naturområder er de seneste år blevet ryddet i Sydamerika til fordel for sojaproduktion.

Danske virksomheder importerer hvert år cirka 1,7 millioner tons soja fra især Argentina og Brasilien, der bruges i dyrefoder. Det betyder, at tropisk skov og andre unikke naturtyper, der er hjem for blandt andet jaguaren og kæmpemyreslugeren, må vige for enorme sojamarke for, at vi kan spise koteletter og lørdagskylling.

”Vi er derfor i dialog med supermarkeder og leverandører om, hvordan man kan fremme et mere bæredygtigt forbrug og en grønnere madkultur i Danmark. Vi giver forbrugerne alternativer til det massive kødforbrug, vi presser på for, at svineproducenterne kun anvender ansvarligt produceret soja i foderet, og vi opfordrer supermarkedskæderne til kun at indkøbe kød fra dyr, der har spist dansk foder eller foder med miljøcertificeret soja,” forklarer Christoph Mathiesen og understreger, at det samme gælder for palmeolie, der indgår i hundrededvis af dagligvarer fra shampoo og stearinlys til kage og færdigretter.

En af de supermarkedskæder, som WWF har været i tæt dialog med er REMA 1000:

”I samarbejde med vore leverandører kom vi sidste år i mål med, at alle vores REMA 1000 varer nu indeholder miljøcertificeret palmeolie. Vi er nu i dialog med WWF om, hvordan vi kommer endnu videre,” siger Gunhild Nørgaard, sourcing manager hos REMA 1000 Danmark.

WWF'S GLOBALE MÅL FOR FØDEVARER

At verdens fødevarer-
produktion bliver
bæredygtig, så naturen
bevares og verdens
voksende befolkning
samtidig får mad nok.

1,3 MIA.

TONS FØDEVARER GÅR
HVERT ÅR TIL SPILDE.

1,6

KLODER - BURDE VI HAVE TIL
RÅDIGHED IFT. DEN MÅDE, VI
FORBRUGER PÅ I DAG.

9 MIA.

MENNESKER VIL DER VÆRE
PÅ KLODEN I ÅR 2050.

DET KAN DU SELV GØRE

- Gå efter mærkerne MSC og ASC, når du køber fisk og skaldyr.
- Spis grønt og spis mindre kød – betragt kød som noget særligt.
- Hvis du spiser kød så husk, at oksekød og lam har størst klimaaftryk og kylling har mindst aftryk.
- Tænk over dit forbrug – undgå madspild, spis rester, køb lokalt og økologisk – og gerne årstidens frugt og grønt.

MENNESKETS BEDSTE VEN

WWF'S GLOBALE
MÅL FOR FERSKVAND
*Ferskvandets naturlige
økosystemer og
floder kan forsyne men-
nesker og natur
med vand.*

Køge vandværk, Mekongfloden i Asien og dine nye jeans har alle en ting til fælles. Nemlig menneskehedens vigtigste ressource: ferskvand. Verdens stigende befolkning og forurening sætter pres på vores vandressourcer, og WWF arbejder derfor på at beskytte og bevare det livgivende vand, som både vi og dyrene er afhængige af, over hele kloden.

Af Camilla Vodstrup

VIDSTE DU, AT...

... HVER DANSKER I GENNEMSIT BRUGER 106 LITER VAND OM DAGEN? (KILDE: DANVA)

... MENNESKETS HJERNE BESTÅR AF 85 % VAND?

... KUN 3 % AF VAND PÅ JORDEN ER FERSKVAND, OG KUN 1 % ER DIREKTE TILGÆNGELIG FOR MENNESKERS ANVENDELSE?

... HALVDELEN AF VERDENS VÅDOMRÅDER ER FORSVUNDET SIDEN 1900?

... 1 MILLIARD MENNESKER STADIG IKKE HAR ADGANG TIL RENT DRIKKEVAND?

... VANDKRAFT PRODUCERER MERE END EN FEMTEDEL AF VERDENS ELEKTRICITET?

Det var en ellers normal juni morgen i 2010, da 20.000 indbyggere i Køge kom på dybt vand. Hverdagsrutiner, de plejede at tage for givet – at børste tænder, vaske hænder eller drikke koldt vand fra hanen – var pludselig umulige på grund af omfattende forurening ved Køge Vandværk. På egen krop kunne køgeenserne pludselig mærke, hvad det vil sige at være uden rent drikkevand.

Ferskvand er vand i vandløb, indsøer og grundvand uden ret meget salt, som i renset tilstand anvendes som drikkevand. Men selv i et vandrigt land som Danmark, kan vores vigtigste livskilde altså blive truet, hvis vi ikke passer på.

”Den største trussel mod dansk grundvand er pesticider. Det er et stort problem både på landet, hvor forureningen primært kommer fra industrien, og i byerne, hvor private sprøjter deres indkørsler og haver,” forklarer Claus Vangsgård, biolog og konsulent ved DANVA, Dansk Vand- og Spildevandsforening.

Ifølge Claus Vangsgård kan vi håndtere truslerne mod det danske grundvand ved blandt andet at fortsætte arbejdet med at udfase grundvandstruende pesticider – og ikke mindst ved at fremme økologisk jordbrug.

VI MÅ TÆNKE INNOVATIVT

Kun tre procent af vand på jorden er ferskvand, og kun én procent er direkte tilgængelig for menneskers anvendelse. FN skønner, at hvert fjerde menneske i 2050 højst sandsynligt vil leve i et land, der er berørt af kronisk eller tilbagevendende ferskvandsknaphed. Så selvom vi er helt afhængige af ferskvand for at kunne overleve, er det desværre også en truet ressource.

Det betyder, at vi må tænke innovativt, hvis vi skal beskytte og bevare vores ferskvandsressourcer. Et emne FN også har fokus på i de nye verdensmål, der blev vedtaget sidste år. FN’s mål er at sikre rent drikkevand til alle senest i 2030. Og inden 2020 skal vi beskytte og genoprette økosystemer, der har betydning for vandet, inklusiv bjergområder,

skove, vådområder, floder, søer og kilder til grundvand.

FRA DANMARK TIL MEKONG

Ferskvand er derfor også et af WWF’s globale indsatsområder. Fra dansk side har WWF særligt fokus på Mekongfloden i Asien, der er Sydøstasiens største og vigtigste flod, som over 60 millioner mennesker er afhængige af. Floden rummer verdens største ferskvandsfiskeri og er et af de steder med mest biodiversitet i verden. Floden er blandt andet hjemsted

DEN STØRSTE TRUSSEL MOD DANSK GRUNDVAND ER PESTICIDER. DET ER ET STORT PROBLEM BÅDE PÅ LANDET, HVOR FORURENINGEN PRIMÆRT KOMMER FRA INDUSTRIEN, OG I BYERNE, HVOR PRIVATE SPRØJTER DERES INDKØRSLE OG HAVER

CLAUS VANGSGÅRD, BIOLOG OG KONSULENT VED DANVA

for mere end 1.100 fiskearter, heriblandt kæmpemallen, som med sine 350 kilo er verdens tredjestørste fisk. Det er nemlig ikke kun mennesker, som afhænger af ferskvand. Et utal af klodens arter risikerer også at miste deres drikkevand og hjem.

En af de største trusler mod livet i Mekongfloden er etableringen af store dæmninger, der ved hjælp af kæmpe turbiner bruger vandkraften til at skabe elektricitet.

”Dæmninger på flodens hovedløb blokerer for vandets naturlige løb. Næringsstoffer og sediment, der findes i vandet, bliver forhindret i at flyde med strømmen og blive aflejret længere nede af floden, hvor det ellers kan skabe frodig landbrugsjord. Dæmninger kan også forhindre fiskearter i deres rejse op ad floden til deres gydepladser, hvilket er en alvorlig trussel mod disse arters overlevelse,” forklarer Jacob Fjalland, international programchef i WWF Verdensnaturfonden.

SAMMEN STÅR VI STÆRKERE

Arbejdet for at sikre en bæredygtig udnyttelse af vores ferskvandsressourcer foregår dog ikke kun centralt ved Mekongflodens bred og andre udsatte naturområder, fortæller leder af WWF’s internationale ferskvandsprogram, Stuart Orr. Vi skal også kigge indad og tænke over, hvordan vores forbrug sætter spor på kryds og tværs over hele kloden.

”Din kaffe stammer måske fra Brasilien og dine nye jeans fra Kina, og de har begge krævet enorme mængder vand at producere. Det er vigtigt, at vi som forbrugere er bevidste om, hvordan vores varer er produceret – og hvilke konsekvenser det har for natur, dyr og mennesker på den anden side af kloden,” understreger Stuart Orr, der opfordrer de danske forbrugere til at stille krav om, at de varer, de køber, er produceret med omtanke for vandmiljøet.

DE STØRSTE TRUSLER MOD FERSKVAND

- Ødelæggelse af naturområder
- Dæmningsbyggeri
- Forurening fra bl.a. landbrug og industri
- Overforbrug af ferskvand
- Klimaforandringer

© SIMON DE TREVAHTE / WWF-UK

DET KAN DU SELV GØRE

- Spar på vandet og opsaml fx regnvand, der kan bruges til at vande blomster.
- Sprøjt ikke med gift i din have – det siver ned i grundvandet.
- Køb økologiske fødevarer, der ikke er sprøjtet.
- Spar på ressourcerne – og køb genbrug, da det kræver store mængder vand at producere nyt.

STRØM PÅ DEN BÆREDYGTIGE UDVIKLING

Behovet for energi vokser synkront med verdens middelklasse, der nærmest eksploderer de kommende år. Alt for mange lande vil løse energibehovet med mere kulkraft. Men kul dræber, gør mennesker syge og skaber øget global opvarmning, der har store konsekvenser for natur og liv over hele kloden.

Af Cecilie Weinholt-Ludvigsen

Der er langt til den nærmeste storby, og kold saftvand er noget børnene kun kan drømme sig til i den ulidelige hede. Sådan er det de fleste steder på landet i Uganda, hvor pengene er meget små, køleskabe er en sjældenhed, og landsbyen ligger så afsides, at der ikke er nogen som helst chance for, at de nationale el-master når hele vejen ud til landsbyboerne i de næste mange, mange år.

Herude i nogle af de fattigste områder af Uganda står der om fire år 35 minisolcelleanlæg, der vil forbedre hverdagen for cirka 30.000 mennesker. WWF er både i Afrika og Asien i fuld gang med at sikre, at fremtidens energibehov bliver opfyldt med grøn energi som for eksempel sol- og vindenergi. I Uganda gør vi det i samarbejde med det danske energiselskab Eniig. Og det er ren win-win: Lokale landsbyer får energi og bedre levevilkår, danske virksomheder tjener penge og det gavner klimaet.

”Fra tidligere projekter i Uganda ved vi, hvor meget miljørigtigt lys med små solcellelamper betyder for befolkningen, men samtidig er vores erfaring også, at hvis der skal ske virkelig udvikling, skal der strøm til. Hvor langt tror du, vi var nået herhjemme, hvis vi aldrig var kommet længere end til petroleumslampen?” spørger projektleder i Eniig, Helle Pasgaard.

Med solcelleanlæg får lokale ugandere mulighed for at købe billig strøm til deres

lamper, mobilopladere, køleskabe og på sigt også til medicinskabene i sundhedsklinikken.

HVOR LANGT TROR DU, VI VAR NÅET HERHJEMME, HVIS VI ALDRIG VAR KOMMET LÆNGERE END TIL PETROLEUMSLAMPEN?

HELLE PASGAARD PROJEKTLEDER I ENIIG

POLITISK OPBAKNING ER AFGØRENDE

I WWF er vi ikke de eneste, der synes, at det er en god idé at skabe udvikling ved at kombinere bæredygtig energi og virksomhedsarbejde. Udenrigsminister Kristian Jensen (V) har for nyligt fremhævet vores arbejde i Uganda som en model til efterfølgelse for frugtbare partnerskaber mellem ngo'er og private investorer.

Hvis arbejdet skal lykkes, er det vigtigt med politisk opbakning fra verdens ledere og regeringer til den grønne omstilling af verdens energiforbrug. Heldigvis er energi et af FN's 17 nye verdensmål, der blev vedtaget af alle verdens lande sidste år. Målet er at øge andelen af bæredygtig energi i verden allerede inden 2030.

SORT KUL DRÆBER

Og det er ikke et sekund for tidligt. Der dør omkring 23.000 mennesker om året af kulforurening alene i Europa – eller næsten lige så mange, som der bliver

dræbt i trafikken. Det viser den seneste opgørelse, som blandt andre WWF har lavet over de skadevirkninger, som kul-kraftværker har på menneskers helbred.

Derfor er det også skræmmende at se, at flere lande har planer om at øge brugen af kul for at imødegå den enorme efterspørgsel på energi. Alene i Indonesien er der planer om at bygge hele 117 nye kulkraftværker inden for de næste fem år.

”Hvis kulforbruget stiger, vil det ikke alene resultere i sygdom og død for tusindvis af mennesker. Det vil også accelerere den globale opvarmning og resultere i smeltende is i Arktis og mere ekstremt vejr verden over – også i Danmark – men særligt ulandene vil blive hårdt ramt,” siger Agnete Schønau, der er seniorrådgiver for bæredygtig energi i WWF Verdensnaturfonden.

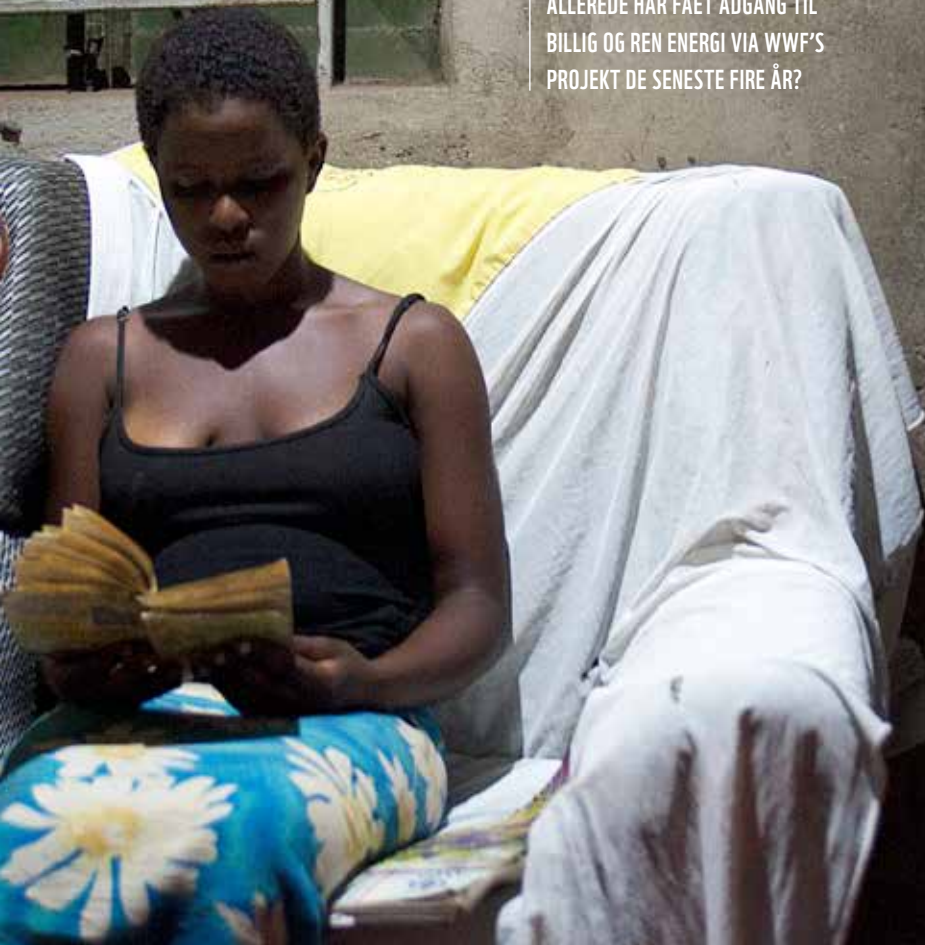
Derfor er der brug for flere initiativer som WWF og Eniigs samarbejde. Og det er der gode udsigter til. WWF er en stor international organisation, der har mere end 100 kontorer i hele verden og mere end fem millioner støtter globalt. I mange lande arbejder WWF succesfuldt med at stable samarbejder på benene mellem ngo'er, regeringer, lokale myndigheder og private investorer, der alle har det til fælles, at de ser en bedre og mere bæredygtig fremtid i vedvarende energi. Grøn energi, der kan feje planerne om nye kulkraftværker af bordet.

VIDSTE DU, AT...

... VERDENS ENERGIBEHOV FORVENTES
AT STIGE 33-50% FREM MOD 2040?

... 1,1 MIA. MENNESKER IKKE HAR
ADGANG TIL ELEKTRICITET?

... 8.000 FAMILIER I UGANDA
ALLEREDE HAR FÅET ADGANG TIL
BILLIG OG REN ENERGI VIA WWF'S
PROJEKT DE SENESTE FIRE ÅR?

WWF'S GLOBALE MÅL FOR KLIMA OG ENERGI

At vi opnår et
globalt skift fra en
energiforsyning baseret på
fossile brændsler til
energi fra vedvarende
energikilder.

GOD ENERGI I VIETNAM OG MYANMAR

Det danske WWF kontor er med i to energiprojekter i Sydøstasien, der lige nu rykker. Med en stor scenarierapport i hånden fra WWF, der viser, hvordan Vietnam og Myanmar kan være fri for fossile brændsler allerede i 2050, går vi i disse måneder til møder med landenes regeringer og energimyndigheder. Der er stor interesse i landene for at gøre fremtidens energisystem mindre sort og mere grønt.

DET GØR WWF PÅ ENERGI OG KLIMA

- Vi arbejder med og i lokalsamfund.
- Vi presser på politisk og samarbejder med virksomheder for at fremskynde overgangen fra fossile brændsler til vedvarende energi og sænke udledningen af CO₂, der skaber global opvarmning.

DET KAN DU SELV GØRE

- Spar på energien – køb fx LED-pærer og vask dit tøj på 30 grader.
- Tag på ferie i Europa med tog eller på cykelferie i Danmark i stedet for at flyve til den anden side af kloden.
- Skær ned på dit kødforbrug, undgå madspild og spis efter årstiden.
- Genbrug i stedet for at købe nyt.

DIT TØJ BLIVER GRØNNERE

WWF og tøjgiganten H&M skaber sammen mere klima- og miljøvenlig mode
– noget som flere og flere kunder efterspørger i tøjbutikkerne.

Af Maria Hornbek

Hvis du er en gennemsnitlig dansker, køber du 16 kilo tøj om året. Måske har hvert stykke ikke kostet mere end en hundredelap eller to, og måske smider du meget af det ud allerede næste år. Hvad de færreste nok tænker på er, at fremstillingen af dine 16 kilo tøj har krævet cirka 58.000 liter vand, 16 kilo kemikalier og udledning af 640 kilo CO₂ – det svarer til at køre i bil fra København til Madrid og tilbage igen.

Siden 2011 har WWF og den svenske tøjkoncern H&M arbejdet sammen om at gøre både H&M og resten af modeindustrien mere bæredygtig. For tekstilindustrien trækker store veksler på vores naturressourcer.

Samarbejdet har især haft fokus på at forbedre håndteringen af vandressourcer, så der bliver brugt mindre vand i alle led af produktionskæden. Der er netop sat underskrifter på en 5-årig forlængelse af samarbejdet, der også skal omfatte klimaindsatser.

”Vi har en fælles interesse i at reducere forbruget af naturressourcer. Og når man

går sammen, kan man bare opnå flere og større mål – så simpelt er det. Som en af de førende aktører i tekstilindustrien kan H&M inspirere leverandører, kunder og andre brands til også at blive grønnere. Så vi håber samarbejdet kan danne ringe i vandet,” siger international programchef i WWF Jacob Fjalland.

Mia Møgelgaard, der er Sustainability Coordinator for H&M Danmark, supplerer:

”Som en af verdens største modevirksomheder har vi et stort ansvar for at gå forrest, både fordi, vi mener, at vi skal have en positiv indflydelse i alle de lande og lokalsamfund, hvor vi har aktiviteter, men også fordi vi tror på, at et stærkt og konsistent fokus på at drive vores virksomhed ansvarligt er med til at langtids-sikre vores forretning.”

FLERE KUNDER VIL GÅ I GRØNT

For det er ikke kun ngo'er og virksomheder, som er optagede af at blive grønnere – det er kunderne også:

”Vi oplever, at flere og flere kunder efterspørger de bæredygtige varer i vores

sortiment. Derfor arbejder vi målrettet på at øge mængden af Conscious-varer, så vi gør det muligt for kunderne at træffe et bæredygtigt valg, når de handler i H&M,” siger Mia Møgelgaard.

På nuværende tidspunkt er mere end 20 procent af H&M's sortiment fremstillet i enten økologiske, genbrugte eller andre former for bæredygtige materialer.

Bomuld er en af de største syndere i tekstilindustrien. Det kræver nemlig en lang proces at lave den t-shirt, du finder ude i butikken. H&M har fordoblet sin brug af bæredygtig bomuld siden 2011 og er nu en af verdens største aftagere af den mere klimavenlige bomuld. Målet er, at alle bomuldsvarer inden 2020 skal komme fra mere bæredygtige kilder som økologisk eller genbrugt bomuld.

Derudover har 70.000 af H&M's medarbejdere fået undervisning i bedre håndtering af vand, og H&M har implementeret standarder for bl.a. mindre vandforbrug, spildevandsrensning og bedre brug af kemikalier hos alle sine godt 500 leverandører, som har såkaldte vådprocesser.

HVEM: HANS MICHAEL HARILD,
94 ÅR, PENSIONERET
APOTEKER
HVOR: NEXØ, BORNHOLM
HVAD: MEDLEM AF WWF SIDEN
1970'ERNE

MØD ET MEDLEM

Hvorfor støtter du WWF Verdensnaturfonden?

Min far var meget naturinteresset, og det har smittet af på mig. Jeg er nærmest opdraget til, at man skal passe på naturen gennem at støtte naturorganisationer. Når man er opvokset på Bornholm, så har man også et forhold til naturen. Her er naturen tæt på. Jeg støtter WWF, fordi vi er så mange mennesker på planeten, og det gør, at naturen bliver trængt. Da jeg blev født i 1920'erne, så var der under to milliarder mennesker i verden. Da jeg begyndte at støtte WWF i 1970'erne, var der vel cirka tre-fire milliarder. Nu er vi oppe på over syv milliarder. Det påvirker naturen, og det skal vi være opmærksomme på. WWF gør et godt stykke arbejde for at bevare vigtige naturområder over hele verden.

Hvad betyder naturen for dig?

Naturen betyder nærmest alt. Jeg nyder den, og oplever den dagligt gennem min have, som ligger tæt på et engområde i udkanten af Nexø. Her kommer både fasaner og harer forbi. Det giver livsværdi at have naturen tæt på.

Hvad er din bedste naturoplevelse?

Jeg har været så heldig at opleve store dele af verden gennem rejser med min hustru. Galapagos-øerne gjorde stort indtryk på mig og på samme rejse også bjergene i Peru. Nepals fantastiske natur har også gjort et kolossal indtryk.

Hvad er dit største ønske til miljøministeren?

Jeg håber ikke, at der bliver gødet mere på markerne end, hvad vores natur kan tåle. Det kan især gå ud over vores rige havnatur, hvis der bliver udledt for meget kvælstof.

VIL DU FORTÆLLE, HVORFOR DU ER MEDLEM?

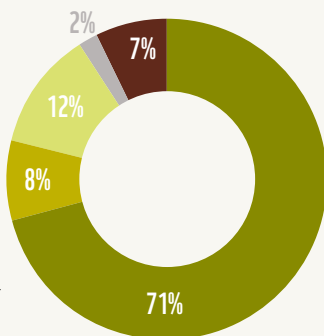
Har du en særlig naturoplevelse, du gerne vil dele med andre WWF medlemmer eller partnere? Er du medlem, partner, frivillig eller støtter du på anden måde WWF's arbejde, og kunne du tænke dig at være personen i "Mød et medlem"?

Så skriv til levende.natur@wwf.dk

DET GÅR DINE PENGE TIL

Tusind tak for din støtte, der betyder, at vi kan skabe konkrete resultater for natur og dyreliv rundt om i verden! Du kan læse mere om årets største succeser i WWF Verdensnaturfondens Årsberetning 2015-16 på wwf.dk/årsberetning2016

- Miljøfaglige indsatser
- Fundraising og indsamling
- Styrtet egenkapital
- Et sted for WWF at bo

**TAK!
DIN STØTTE
GØR WWF'S
ARBEJDE
MULIGT**

Dit GRØNNE Tip

Skyl ikke dine brugte kontaktlinser ud i toilet eller håndvask. Smid dem i skraldespanden. Så får vi mindre plast i naturen og i fisken på din tallerken. Linserne er lavet af blød silikone og opløses på deres rejse igennem rensningsanlægget. Derfor kan du ikke regne med, at dit rensningsanlæg opsamler silikonen.

TØR DIT BARN SE ISBJØRNEN I ØJNENE?

Så er der åbnet for tilmeldinger til Wildschool 2017! Ekspeditionen går til Svalbard, hvor de unge Wildlife Reporters skal undersøge, hvordan klimaforandringerne påvirker isbjørnen og Arktis' natur og dyreliv. Tjek og tilmeld dig og din bedste ven på www.wildschool.dk

Vidste du, at...

...hvis WWF har dit CPR-nummer, indberetter vi automatisk dine fradragsberettigede bidrag til SKAT, medmindre andet er aftalt. Fik du fradrag sidste år, har vi allerede dit CPR-nummer.

Savner du dit partner-nyhedsbrev?

Så kontakt Medlemsservice. Måske har vi kun din gamle e-mailadresse? Kig også om nyhedsbrevet er havnet i dit spam-filter. Vi sender dig cirka to partnernyhedsbreve om året, hvis du er partner i WWF.

Du er altid meget velkommen

til at kontakte Medlemsservice, hvis du har spørgsmål til dit medlemskab eller til din støtte.

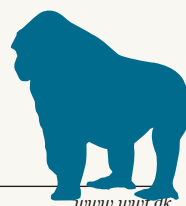
Skriv til info@wwf.dk

eller ring ml. kl. 10-14 på telefon 35 36 36 35

77%

er bestanden af den østlige lavlandsgorilla i Congo gået tilbage på to årtier.

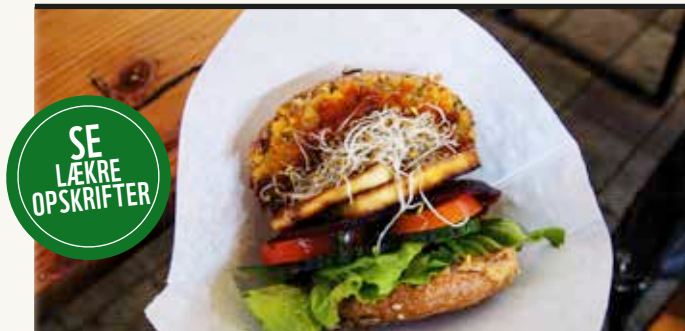
www.wwf.dk

DERES FREMTID VORES PLANET

DIN ARV
wwf.dk/arv

© WWF-MALAYSIA / DAVID JAMES

SPIS PLANTER FOR PLANETEN

Kan du leve uden kød i en uge? Vores store forbrug af kød belaster klimaet og naturen. Derfor udfordrer WWF dig til at spise vegetarisk i en uge – og udfordre dine venner og familie til at gøre det samme!

Klik ind på
dk.betternow.org/wwf

KØB DINE JULEGAVER I WWF'S WEBSHOP

Super sød julegave til børn og barnlige sjæle! Du kan købe en dejlig blød bamseorangutang med unge i WWF's webshop til 375 kr. Find andre søde bamser og flotte julegaver i WWF's webshop.

375,-

Klik ind på
shop.wwf.dk

VIRKSOMHEDER, DER STØTTER WWF VERDENS NATURFONDEN

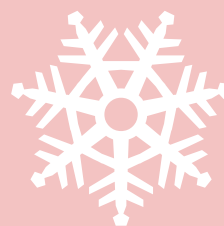
Danske virksomheder kan blive erhvervssponsorer i WWF Verdensnaturfonden og derved støtte arbejdet for at sikre verdens natur. Der findes tre forskellige erhvervs-sponsorater. De er fuldt fradragsberettigede og koster mellem 3.500 og 25.000 kr. om året. Læs mere på **www.wwf.dk/erhvervssponsor**. Følgende virksomheder støtter WWF Verdensnaturfonden med sponsorpakker til 25.000 kr. og 10.000 kr.:

25.000 kr. JN Meat ApS, Paper Collective ApS, Rødovre Centrum A/S, Essential Foods, JØRGEN KRUUSE A/S, Rockwool International A/S, Sandskulpturfestivalen, System Frugt A/S, Østerbro Tømmerhandel ApS

10.000 kr. Aksel Benzin A/S, Dansk Miljøforbedring ApS, Ejendomsselskabet Oasen ApS, GodEnergi, KLS Grafisk Hus, Martin Bencher Group A/S, Nordisk Company A/S, Regner Grasten Film, RigtigHundemad ApS, Raaco A/S, Skulpturparken Blokhush, Super Koi, Søndergaard Nedrivning ApS, Xena ApSi

Køb julegaver, der gavner naturen

DER ER MANGE SPÆNDENDE MULIGHEDER FOR AT GLÆDE FAMILIE OG VENNER, HVIS DU KØBER JULEGAVERNE I WWF'S WEBSHOP

Giv et gavekort som julegave

110,-

Dejlig lun WWF strikhue
med logo, one size

149,-

Se mange flere varer på

SHOP.WWF.DK

299,-

Køb et PandaClub-medlemskab inkl. sød isbjørnebamse

For kun **299 kr.** om året kan dit barn eller barnebarn blive medlem af PandaClub, som blandt andet giver ubegrænset adgang til landets ti største dyreparker samt Planetariet.

Derudover medlemsblade sendt lige til døren, og så må barnet tage tre familiemedlemmer med gratis, når PandaClub holder events.

Meld dit barn ind nu på www.pandaclub.dk og skriv koden **julepanda**, når du bestiller. Så har du julegaven inden for en uge.

Bestil inden mandag den 12. december, hvis medlemskabet er en julegave.